TUOMAS HOPPU

IFK, PALLOSEURA JA PYRINTÖ JÄÄPALLON PIONEEREINA TAMPEREELLA

JÄÄPALLO SAAPUU TAMPEREELLE

Suomalaisen jääpalloilun vaiheet ulottuvat lähes vuosisadan taakse. Ensimmäinen virallinen ottelu lienee ollut Viborgs Skridskoklubbin Pietarissa St. Petersburger Amateur Spotvereinia vastaan 21.3. 1899 käymä kamppailu. Viipurin lisäksi jääpalloa pelattiin vuosisadan vaihteessa ainakin Helsingissä sekä kadettikoululaisten keskuudessa Haminassa. Varsinaiseksi läpimurroksi lajille muodostui kuitenkin vasta vuosi 1907, jolloin ruotsalaiset ja venäläiset jääpalloilijat vierailivat Helsingin talvikisoissa. Turussa uutta peliä kokeiltiin 1907, Vaasassa vuotta myöhemmin ja Oulussa viimeistään 1909. Itsenäistä lajiliittoa jääpallo ei saanut, vaan sitä hallinnoi vuonna 1907 perustettu Suomen Palloliitto.

Tampereella jääpalloa pelattiin ensimmäisen kerran tiettävästi vuonna 1909. Oppikoululaiset olivat lajin ensimmäisiä harrastajia, ja vaikka ei olekaan varmuutta siitä, kuka tai ketkä jääpallon paikkakunnalle toivat, voidaan arvella voimistelunopettajien olleen asian takana. Näistä Eliel Hymander ja Johan Ludvig Nordin olivat tunnettuja urheilujohtajia ja kuuluivat molemmat Suomen Luistinliiton jäsenen Tammerfors Skridskoklubbin johtoon. Näissä yhteyksissä he epäilemättä joutuivat kosketuksiin myös jääpallon kanssa. Luultavasti juuri Hymander oli aloitteentekijänä paikkakunnalla, sillä hän oli ruotsalaisen yhteiskoulun Svenska Samskolanin voimistelunopettajana vuosina 1907–10 ja toimi myös IFK Tammerforsin puheenjohtajana.

Tammerfors Skridskoklubb oli ylläpitänyt luistinrataa kaupungissa vuodesta 1901 lähtien, mutta helsinkiläisen kaimaseuran tavoin seura tyytyi luistelu–urheilun vaalimiseen lähtemättä itse mukaan palloilu–toimintaan. Skridskoklubb oli kuitenkin järjestämässä ensimmäisiä otteluja talvella 1909, jotka käytiin koululaisjoukkueiden välillä. Svenska Samskolanista osallistui kaksi joukkuetta ja Suomalaisesta Yhteiskoulusta yksi. Ruotsalaiset osoittivat paremmuutensa, kun heidän kakkosjoukkueensa voitti ensin suomalaiset 9–1, mutta hävisi sitten ykkösjoukkueelle 16–3. Nämä ottelut, kuten koululaisottelut myöhemminkin, pelattiin seitsenmiehisin joukkuein. Aleksanterin torilla sijainnut Skridskoklubbin rata olikin varsin pieni, joten 11 miehen käyttäminen ei ollut pelille eduksi. Siitä huolimatta myö–hemmin pelattiin 11–miehisillä joukkueilla.

Talvella 1910 Skridskoklubb asetti kiertopalkinnon kilpailtavaksi oppikoulujen kesken. Kilpailuun lähtivät mukaan ainostaan Svenska Samskolan ja Suomalainen Yhteiskoulu. Maalirikkaassa ottelussa ruotsalaiset ottivat ensimmäisen kiinnityksen kiertopalkintoon voi–tettuaan jatkoajalle menneen kamppailun 14–11.

IFK AVAA SEURATOIMINNAN

Jääpallon seuratoiminta ei päässyt vauhtiin lajin ensimmäisinä vuosina, vaikka sisarlajia jalkapalloa pelasi kaupungissa kolme seuraa: Pyrintö, SLU ja IFK. Näistä viimeksimainittu otti lopulta aloitteen käsiinsä jääpallossa. Svenska Samskolanin oppilaat perustivat IFK:n vuonna 1907 tai 1908, ja luonnollisesti he myös muodostivat sen jääpallo–joukkueen rungon talvella 1911. Pari pelaajaa tuli kuitenkin myös muualta, ja heistä huomattavin oli Viborgs IFK:n entinen pelaaja Oskar Holm. Näitä kokeneempia muukalaisia lukuunottamatta IFK:n pelaajat olivat pääosin koululaisia tai juuri ylioppilaaksi kirjoittautu–neita. Nuorin rekisteröidyistä pelaajista oli vasta 14–vuotias Selim Wallén.

IFK oli liittynyt Suomen Palloliiton jäseneksi vuonna 1908, mutta yhteistyötä liiton kanssa vaikeutti kielikysymys. Niinpä IFK sai liitolta vuonna 1910 jääpallosäännöt, mutta koska ne olivat suomenkieliset, seura lähetti ne takaisin asiasta närkästyneenä. Tilalle pyydettiin ruotsinkielisiä sääntöjä. Jatkossa kontaktit Palloliittoon olivat vähäisiä.

Koska ruotsinkielisille seuroille oli vuonna 1910 perustettu oma IFK-liittonsa, tamperelaiset päättivät osallistua sen järjestämiin mestaruuskilpailuihin.

IFK:n matka mestaruuskilpailujen välieriin Turkuun maaliskuussa 1911 ei sujunut ongelmitta. Svenska Samskolanin rehtori kielsi oppilaita matkustamasta, ja lisäksi yksi parhaista pelaajista, Georg Zimmer, osallistui samana viikonloppuna Tampereella pidettyihin pikaluistelukilpailuihin. Niinpä tamperelaiset saivat matkaan vain yhdeksän pelaajaa. Isäntäseura Åbo IFK oli kuitenkin kohtelias ja pelasi vain yhdeksällä miehellä. Turkulaiset voittivat ottelun 15–3. Viikkoa myöhemmin IFK pelasi toisen ottelun Tampereella ja hävisi nyt helsinkiläisen kaimaseuransa reservijoukkueelle murskaavasti 22–1.

Ilmeisesti heikko menestys ei rohkaissut IFK:ta jatkamaan jääpalloilua, vaikka Palloliitto lähettelikin kutsuja Suomen mestaruuskilpailuihin. Jääpallon harrastus jäi seuraavina vuosina yksinomaan koululaisten harteille. Svenska Samskolan menetti otteensa jääpalloherruudesta ja Suomalainen Yhteiskoulu otti valtikan pitäen sitä jatkossa varsin tiukasti itsellään. Suomalaisen Yhteiskoulun menestyksen takana oli 1910–luvulta lähtien pitkälti Tiitoloiden veljessarja. Svenska Samskolanin 50–vuotisjuhlajulkaisussa onkin sattuvasti sanottu asian laita:

"Det var ju med den så att bröderna aldrig ville ta slut, och när någon kom bort från skolan var där alltid ett par nya i stället".

Syksyllä 1914 uhkasi Aleksanterin torin luistinradan menettäminen jääpallon harrastajia. Tuona vuonna kaupungin rahatoimikamari aikaisempaan tapaan myönsi Skridskoklubbenille oikeuden pystyttää radan torilla sijaitsevalle urheilukentälle, mutta SVUL:n Tampereen piiri esitti kaupunginvaltuustolle päätöksen kumoamista. Piiri perusteli esitystään sillä, että luistinradan takia tämä kaupungin ainoa urheilukenttä pysyi keväällä viikkokausia kauemmin märkänä. Kentän jäädyttämistä vastustavat ymmärsivät kyllä radan tärkeyden koululaisten voimistelutunneille, mutta ehdottivat tähän tarkoitukseen pienempää leikkikenttää.

Rahatoimikamari puolestaan väitti, ettei urheilukentän kunto kärsinyt luistinradan vuoksi. Kaupunginvaltuusto päätti tammikuussa 1915 asettaa komitean tutkimaan luistinradan vaikutusta kentän

sulamiseen. Lopulta Skridskoklubb sai pitää ratansa myös seuraavina talvina, kun valtuusto hyväksyi syyskuussa 1915 rahatoimikamarin ehdotuksen urheilukentän juoksuratojen uudistamisesta kivihiilisekoituksella. Kiistä kentästä päättyi tähän.

Kun mikään seura ei ottanut jääpalloa ohjelmaansa, tehtiin talvella 1915 puolittainen yritys palata seuraotteluihin. Tamperelaiset kokosivat nk. yhdistetyn joukkueen ja ottelivat 14.2. 1915 Åbo AIK:ta vastaan. Joukkuetta vahvistivat viipurilaiset Peder Madsen, Einar-Gustafsson ja Ernest Sillman sekä Polyteknikkojen Urheiluseuran (PUS) riveissä kahdesti Suomen mestaruuden voittanut August Sandsund. Loput pelaajista tulivat molempien yhteiskoulujen riveistä. Näihin kuuluivat mm. tamperelaisen jääpalloilun varhaisien vuosien suurimpiin nimiin kuuluneet Lauri Backman, Aatto Helenius ja Georg Ramsey. Yllättäen yhdistetty joukkue kukisti AIK:n 9–6. Tämä jäi yhdistetyn joukkueen ainoaksi otteluksi, koska suunniteltu ottelu Polyteknikkojen Urheiluseuraa vastaan peruuntui.

Seurajääpalloilun tauko jatkui vuoteen 1917 asti. Tämän tauon aikana eräät pelaajat siirtyivät opiskelun ja töiden takia muille paikkakunnille jatkaen pelaamista uusissa seuroissa. Helsingissä tamperelaisia pelaajia oli sekä HJK:n, PUS:n että KIF:n riveissä. Georg Ramsey puolestaan edusti Viborgs IFK:ta. Helsingissä olleet tamperelaiset pelasivat seurojen lisäksi myös hämäläisen osakunnan joukkueessa. Tampereella lajin leviämisessä tapahtui sikäli edistystä, että vuonna 1916 saatiin oppikoulujen kilpailuun mukaan myös Reaalilyseo.

PALLOSEURAN AJASTA SISÄLLISSOTAAN JA PYRINNÖN JÄÄPALLOILUUN

Tyhjiö seuratoiminnassa täyttyi syksyllä 1916 kun kaupunkiin perustettiin uusi seura Tampereen Palloseura. Ernest Sillman, Erkki Schreck, Walter Krogerus ja Oskar Holm olivat hankkeen näkyvimmät puuhamiehet. Seura perustettiin jalka- ja jääpallon harrastusta varten. Se ei kuitenkaan koskaan ehtinyt esiintyä jalkapallokentillä, sillä sen toiminta loppui jo ensimmäisen talven jälkeen. Jääpallossa pelattiin vain yksi ottelu, jossa Palloseura kukisti HIFK:n reservijoukkueen 9–7.

Tampereen Palloseuran toiminnassa oli merkittävää se, että nyt pelattiin ensimmäisen kerran jääpalloa muualla kuin Aleksanterin torilla sijainneella Skridskoklubbenin radalla. Palloseuran ja HIFK:n yhteenotto nimittäin pelattiin Pyrinnön luistinradalla. Tämä oli sitäkin tärkeämpää, koska seuraavana talvena Palloseuraa ei enää ollut, ja tällöin Pyrintö otti vastatakseen jääpallon jatkumisesta. Tammikuun 6. päiväksi 1918 kutsuttiin lehti–ilmoituksella pelaajia koolle Pyrinnön radalle Pyhäjärvelle. Toiminta ei kuitenkaan ehtinyt pitkälle ennen kuin tapahtumat maassa saivat dramaattisen käänteen: sisällisota syttyi.

Oppikoulupiireistä pääosin rekrytoidut jääpalloilijat valitsivat sodassa valkoisen armeijan ja monet olivat mukana Tampereen suojeluskunnan toiminnassa. Ensimmäisenä sotalippujen alle oli värväytynyt IFK:n alkuvuosien nimekkäin jää– ja jalkapalloilija Allan Clayhills. Hänen tiensä oli vienyt jääkäriksi Saksaan vuonna 1915. Heti sodan alussa eräät Tampereen suojeluskuntaan liittyneet jääpalloilijat olivat mukana nk. Suinulan murhenäytelmässä. Kyseisessä välikohtauksessa haavoittuivat Ali Rautakorpi ja Aatto Helsingius.

Jääpalloilijoiden piirissäkään ei vältytty kuolonuhreilta vuoden 1918 tapahtumien yhteydessä. Palloseuran Lennart Larsson kaatui Mäntässä ja Suomalaisen Yhteiskoulun oppilas Artturi Suomalainen Noormarkun rintamalla. Yksi parhaista pelaajista menetettiin lisäksi, kun Georg Ramsey surmattiin hänen jäätyään punaisten käsiin tiedusteluretkellä Orivedellä.

Pyrinnölle vuoden 1918 tapahtumat muodostuivat raskaiksi myös taloudellisesti. Punaiset takavarikoivat seuran omaisuuden ja Tampereen taistelun riehuessa kiivaimmillaan vaipui Pyrinnön luistinradan kalusto hiljalleen järven pohjaan jään sulaessa. Seuraavana talvena Pyrintö silti rakensi luistinradan uudelleen ja myös jääpallo pääsi seurassa uuteen alkuun.

Palloilu Pyrinnössä oli todellakin vahvassa myötätuulessa heti vuoden 1918 jälkeen. Paikkakunnalle oli muuttanut aiemmin Helsingin Pallo–Veikkoja edustanut Yrjö Kallio, joka pelaamisen ohella oli innokas puuhamies. Paljon merkitsi myös Erkki Schrekin paluu Helsingistä. Muutenkin Pyrinnön joukkueeseen kerääntyi taitavia jääpalloilijoita: Mikko Tiitola, Aatto Helsingius, Gustav Helsingius, Ali Rautakorpi, Bertel Rautakorpi, Aarne Palomäki sekä maalivahtina jalkapallokuuluisuus Lauri Järveläinen. Paikkakunnalle oli vielä

muuttanut Kiffenin entinen maajoukkuejalkapalloilija Ilmari Saxell ja hän vastasi erotuomarin tehtävistä.

Palloliitto sai Pyrinnöstä uuden jäsenen, ja tällä tulokkaalla riitti tarmoa varsinkin ensimmäisenä talvena. Ensimmäisenä tamperelaisena seurana Pyrintö ilmoittautui jääpallon Suomen mestaruuskilpailuihin ja jopa Helsingin talvikisoihin. Jälkimmäiseen kilpailuun ei uutta tulokasta kuitenkaan kelpuutettu. Pyrinnön historian ensimmäinen jääpallo–ottelu käytiin 19.1. 1919. Vastassa oli tamperelaisten yhdistetty joukkue, joka sekin koostui pääosin pyrintöläisistä. Pyrintö voitti ottelun 10–6.

Tampere ei 1910-luvulla ollut "suuria" jääpallokaupunkejamme. Sen sijaan kuvassa toisistaan mittaa ottavat Helsinki ja Viipuri edustivat lajin eliittiä Suomessa. (Kuva: Urheilumuseon valokuvakokoelmat)

Suomen mestaruuskilpailuja varten Pyrintö tarvitsi harjoitusta ja tässä tarkoituksessa hankittiin kaupunkiin Helsingin Palloseura. Vieraat näyttivät tamperelaisille mallia pelaamisessa voittamalla selvin numeroin 10–1. Viikkoa myöhemmin odotti cup–kilpailuna pelatun mestaruusturnauksen ottelu vieraissa Åbo IFK:ta vastaan. Tamperelai–

set hävisivät 12–1. Ottelun jälkeen lausuttiin Tampereen Sanomissa katkeria sanoja olosuhteista Turussa sekä arvosteltiin ankarasti tuomaria, joka oli isäntäseuran jäsen. Tuohon aikaan oli kuitenkin varsin tavallista, että erotuomarit tuomitsivat omien seurojensa otteluita. On vaikea sanoa, oliko tuomarin arvostelu edes aiheellista. Åbo Underrättelser kommentoi otteluselostuksessaan tuomaria vain kolmella sanalla: *"Domaren överhuvudtaget bra"*.

Kun mestaruuskilpailuissa oli tie noussut heti pystyyn, Pyrinnön ainoaksi mahdollisuudeksi jäi jatkaa talvea ystävyysotteluita pelaamalla. HJK:n edustusjoukkue kävi ensiksi näyttämässä taitojaan voittaen tamperelaisisännät murskaavasti 16–4. Entisen kotikaupunkinsa vähälukuisen yleisön edessä esitti taitojaan HJK:n paitaan pukeutunut Lauri Backman (myöhemmin Pakoma) ollen vieraiden parhaimmistoa. Viimeiseen talven otteluun Pyrinnön luistinradalle saapui HJK:n reservijoukkue. Tällä kertaa tamperelaiset ottivat voiton maalein 7–2.

Jos Pyrinnön ensimmäinen talvi oli ollut täynnä toimintaa, ei jatko muodostunut yhtä vilkkaaksi. Tammikuussa 1920 lähetti Palloliitto Pyrinnölle kutsun osallistua Suomen mestaruuskilpailuihin. Vaikka Pyrinnöllä olikin talven alkuvaiheissa ollut joukkue koossa, vaikeudet kasaantuivat ja Gustav Helsingius (myöhemmin Haarlahti) joutui ilmoittamaan Helsinkiin, ettei seura osallistuisi mestaruuskilpailuihin. Raskain mielin Helsingius luetteli kirjeessään syitä pelaajakatoon:

"(Erkki) Schreck vaikeasti sairaana, (Birger) Geffert edustaa Turun IFK:ta, (Erik) Clayhills, rikkaitten vanhempien kykenemätön mukula ei huoli järkipuheista ja lopuksi (Yrjö) Kallio pidätetty".

Lopulta Pyrintö sai joukkueen kasaan ystävyysotteluita varten, kun Helsingiuksen kritisoima Clayhills saatiin mukaan ja jääkärivänrikki Birger Geffert "lainattiin" turkulaisilta. Lisäksi joukkueessa oli myös vuoden 1912 olympiakisojen jalkapalloilija ja HIFK:ssa muutaman jääpallomestaruuden voittanut Bror Wiberg. Ilmari Saxelininkin oli määrä pelata, mutta hän sairastui hieman ennen ottelua ja Pyrintö joutui kamppailemaan kymmenellä miehellä. Talven avausvastustaja oli KIF:n kakkosjoukkue, ja Tampereella pelatun ottelun voitti Pyrintö maalein 6–3. Kaksi muuta ottelua pelattiin vielä talven 1920 kuluessa. Niissä ensin Åbo IFK:n reservijoukkue kukisti isännät 6–4 ja saman tempun teki HIFK:n kakkosjoukkue maalein 9–3.

Edellisen talven vaikeudet heijastuivat myös talveen 1921, joka jäikin Pyrinnön viimeiseksi jääpallotalveksi. Tamperelaisten joukkue oli saanut tuoksi talveksi huomattavan vahvistuksen, kun KIF:n monivuotinen edustuspelaaja Berndt Idman palasi Helsingistä. Idman ja Wiberg olivatkin pääosassa, kun Pyrintö talven ainoassa ottelussa helmikuussa kukisti Turun SLU:n joukkueen maalein 9–7. Varsin pian tämän jälkeen Pyrinnön aktiivisimmat palloilijat saivat seuran toimimattomuudesta tarpeekseen ja yhdentoista henkilön ollessa läsnä pidettiin 22.7. 1921 Fazerin musiikkikaupassa keskustelutilaisuus, jossa päätettiin perustaa palloilun erikoisseura Tampereen Palloilijat. Näin jääpallo astui kaupungissa uuteen vaiheeseen. Talvella 1922 nähtiin TaPan lisäksi muitakin tulokkaita Tampereen Kisa–Toverien ja Yrityksen yhdistetyn joukkueen ollessa mukana TUL:n historian ensimmäisessä jääpallo–ottelussa.

PELAAJAT

Tamperelaisten seurajoukkueiden pelaajista suurin osa rekrytoitiin oppikouluista. IFK:n joukkueessa oli yksinomaan Svenska Samskolanin pelaajia, eikä suomalaisilla juuri ollut asiaa siihen seuraan. Kun sitten vuonna 1915 koottiin nk. yhdistetty joukkue, sen riveissä oli yhtä paljon Svenska Samskolanin kuin Suomalaisen Yhteiskoulun kasvatteja. Seuraava tamperelainen jääpallojoukkue oli Palloseuran vuoden 1918 miehistö. Tämän seuran virallinen kieli oli suomi ja Svenska Samskolanin oppilaat näyttävätkin pysyneet siitä erillään.

Kielikysymykset lienevät aluksi varjostaneet myös Pyrinnön jääpalloilua, sillä ensimmäisenä talvena ruotsinkieliset pysyivät erossa siitäkin. Näin sekä Palloseuran että ensimmäisen Pyrinnön joukkueen miehistön muodostivat Suomalaisen Yhteiskoulun ja Reaalilyseon kasvattamat pelaajat yhdessä muilta paikkakunnilta tulleiden kanssa. Talvella 1920 nähtiin pari ruotsalaista Pyrinnön joukkueessa ja jo seuraavana vuonna he olivat vallanneet itselleen enemmistön joukkueessa. Muilta paikkakunnilta Tampereelle muuttaneet pelaajat tulivat lähinnä Viipurista ja Helsingistä – jääpalloa kun ei vielä 1910–luvulla kovin monella paikkakunnalla pelattukaan. Nämä Tampereelle muuttaneet eivät olleet – paikkakuntalaisista poiketen – turhan tarkkoja

kielikysymyksessä ja asettuivat kulloinkin toiminnassa olleen seuran käytettäviksi.

Vaikka tamperelainen jääpalloilu ei vielä lajin alkuvuosina noussutkaan kansalliselle huipulle saakka, onnistui se silti kasvattamaan monia ensiluokkaisia pelaajia. Monien taidot lienevät silti kehittyneet huippuunsa vasta vieraalla paikkakunnalla. Ensimmäisiä tällaisia olivat jo edellä mainitut Erkki Schreck ja Berndt Idman, jotka pelasivat itsensä KIF:n riveissä Helsingin mestareiksi. Suomen mestaruutta ei heidän osakseen tullut kuten ei "mustiksi hurmureiksi" kutsutun Kiffenin osalle muutenkaan. Sen sijaan peräti kolme tamperelaista jääpalloilijaa oli HJK:n joukkueessa kirjoittamassa suomalaista jääpallohistoriaa talvella 1921. Viipurin Bandy- ja Jalkapalloseura eli yleisesti Susiksi kutsuttu joukkue oli vuonna 1914 voittanut ensimmäisen kerran Suomen mestaruuden jääpallossa, ja sen mestaruuksien sarja jatkui katkeamattomana vuoteen 1921 saakka. Tuon vuoden loppuottelussa HJK kuitenkin otti viipurilaisista 5–2 yllätysvoiton.

HJK:n joukkueessa esiintyivät Tampereen kasvatit Pauli Pylvänen, Aatto Helsingius ja Lauri Backman. Loppuottelussa yhden maalin tehnyt Backman oli sittemmin yhdessä Ali Rautakorven kanssa perustamassa Kuopion Palloseuraa. Tälläkin tavalla tamperelaiset jalka- ja jääpallopioneerit siis ovat vaikuttaneet suomalaiseen palloiluelämään. Tampereelle jääneet jääpalloilijat ylsivät parhaaseen saavutukseensa ennen sotia vuonna 1926, jolloin TaPa selvisi Suomen mestaruuskilpailussa välieriin saakka. Tappio tuli silloin Susille tylyin luvuin 10–0. Sotien jälkeen viipurilaiset sitten nostivat jääpallon tason Tampereella hetkeksi varsin korkealle. Mutta se onkin jo toinen tarina.

LÄHTEET

Suomen urheiluarkisto, Helsinki
– Suomen Palloliiton arkisto

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Elä laakase, naatitaan. Toim. Antti O. Arponen. Kuopio 1984.
Finne, Jarl, Wasa Idrottssällskap 1907–1937. Wasa Gymnastik- och Fäktklubb 1884–1908. Vasa 1937.

Kertomus Tampereen kunnallishallinnosta vuodelta 1915.
Persson, Verner, I S:t Petersburg stod den moderna bandys vagga, Bandy: volym tretton – åttiosex. Borås 1986.
Sandbacka, Lars, Idrotten på 20–talet, Svenska Samskolan i Tammerfors 1895–1945. Helsingfors 1949.
Svenska Samskolan i Tammerfors 1895-1945. Helsingfors 1949.
Tampereen Pyrintö 1896-1926. Tampere 1926.
Tampereen Reaalilyseon ja Tampereen Lyseon matrikkeli 1884-1934. Tampere 1939.
Tampereen Suomalainen Yhteiskoulu 1895-1920. Tampere 1921.
Wuolio, Eija-Leena, Suomen liikuntahistoria. Helsinki 1982.

Lehdistö

Aamulehti 1909, 1914, 1917, 1921
Hufvudstadsbladet 1911
Suomen Urheilulehti 1914
Tammerfors Aftonblad 1920
Tammerfors Nyheter 1910, 1915
Tampereen Sanomat 1915, 1919
Åbo Underrättelser 1911, 1916, 1919